

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

Νο 31_Σεπτέμβριος 2015

Κείμενο Πολιτικής

Οι γεωπολιτικές συνέπειες της ΤΤΙΡ

Κωνσταντίνος Παπανικολάου

Διεθνολόγος και υποψήφιος διδάκτορας στο Τμήμα Πολιτικής
Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης,

ΕΛΙΑΜΕΠ ΕΛΙΑΜΕΠ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ & ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
HELLENIC FOUNDATION FOR EUROPEAN & FOREIGN POLICY

Copyright © 2015

Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής & Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ)¹

Βασιλ. Σοφίας 49, 106 76 Αθήνα

Τηλ.: +30 210 7257 110 | Fax: +30 210 7257 114 | www.eliamep.gr | eliamep@eliamep.gr

All Rights Reserved

Οι γεωπολιτικές συνέπειες της ΤΤΙΡ

Κωνσταντίνος Παπανικολάου

Ο Κωνσταντίνος Παπανικολάου σπούδασε Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές (BA) στο Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιά και είναι απόφοιτος του μεταπτυχιακού προγράμματος των Ευρωπαϊκών και Διεθνών Σπουδών στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών. Εδώ και ένα χρόνο εκπονεί τη διδακτορική του διατριβή στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης με θέμα «Η εξέλιξη της εξωτερικής πολιτικής στην Ε.Ε.: Οικονομική κρίση, γεωπολιτικές ανακατατάξεις και σύγχρονες προκλήσεις. Η Ε.Ε. ως πραγματική ή δυνητική υπερδύναμη?» Έχει συμμετάσχει σε ερευνητικά προγράμματα και τα ερευνητικά ενδιαφέροντά του αφορούν την Ευρωπαϊκή πολιτική οικονομία, την Εξωτερική Πολιτική και τις Εξωτερικές Σχέσεις της Ε.Ε.

¹ Οι απόψεις που εκφράζονται σε αυτό το κείμενο πολιτικής είναι των συγγραφέων και δεν αντιπροσωπεύουν απόψεις του Ιδρύματος, του Διοικητικού Συμβουλίου, της Διεύθυνσης ή των κατά περίπτωση και καθ' οιονδήποτε τρόπο συνεργαζομένων φορέων.

Περιεχόμενα

Περίληψη	4
I. Εισαγωγή	5
II. Η σημασία της ΤΤΙΡ για την Ε.Ε. & τις ΗΠΑ.....	5
III. Οι συνέπειες της ΤΤΙΡ στο διεθνές σύστημα.....	7
IV. Οι αντιδράσεις των BRICS	9
V. Αντί Συμπερασμάτων	10
Ενδεικτική βιβλιογραφία.....	11

Οι γεωπολιτικές συνέπειες της TTIP

Κωνσταντίνος Παπανικολάου

Διεθνολόγος και υποψήφιος διδάκτορας στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης, Βοηθός Ερευνητής, ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ, ΕΛΙΑΜΕΠ

Περίληψη

Η ευρω-ατλαντική συμφωνία εμπορίου και επενδύσεων (TTIP) αποτελεί τη σημαντικότερη οικονομική συμφωνία που έχει τεθεί σε διαπραγμάτευση στο διεθνές οικονομικό σύστημα μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Η επιτυχής ολοκλήρωσή της αναμένεται να φέρει σημαντικές αλλαγές στην αμερικάνικη και στην ευρωπαϊκή οικονομία, ενώ εξίσου μεγάλης βαρύτητας αναμένεται να είναι οι συνέπειες της σε όλο το φάσμα του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος. Οι αντιδράσεις έως τώρα των άλλων πόλων του διεθνούς συστήματος ποικίλουν. Η Κίνα και η Ρωσία αντιμετωπίζουν από επιφυλακτικά έως και αρνητικά την εγκαθίδρυση της συμφωνίας, ενώ άλλες δυνάμεις όπως η Ιαπωνία και η Βραζιλία προσπαθούν να εμπλακούν εποικοδομητικά ώστε να αποσπάσουν οφέλη. Το παρόν κείμενο πολιτικής αποτελεί μία απόπειρα αποτίμησης των συνεπειών της ευρω-ατλαντικής συμφωνίας στις δομές και στους συσχετισμούς ισχύος του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος.

Λέξεις κλειδιά

Ευρω-ατλαντική, αναδυόμενες δυνάμεις, διεθνές οικονομικό σύστημα, οικονομική ισχύς, γεωπολιτικός

Οι γεωπολιτικές συνέπειες της ΤΤΙΡ

I. Εισαγωγή

Η ευρώ-ατλαντική διμερής εμπορική και επενδυτική σχέση είναι η μεγαλύτερη στο σύγχρονο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Καλύπτει περίπου το 31% των παγκόσμιων εμπορικών ροών αποτελώντας παράλληλα το 46% του παγκόσμιου ΑΕΠ σε όρους ονομαστικής αξίας². Παρά τη δραματική αύξηση ισχύος των αναδυόμενων οικονομικών δυνάμεων και τις αρνητικές συνέπειες της παγκόσμιας κρίσης χρέους στο δυτικό μπλοκ την τελευταία δεκαετία, οι ΗΠΑ και η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελούν ακόμη τις δύο μεγαλύτερες και ισχυρότερες οικονομίες του πλανήτη.

Παράλληλα τα δύο μεγάλα οικονομικά μπλοκ είναι εξαιρετικά αλληλοσυνδεδεμένα σε εμπορικό και επενδυτικό επίπεδο. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί τον πρώτο εμπορικό εταίρο στις εμπορευματικές συναλλαγές των ΗΠΑ, ενώ οι ΗΠΑ κατατάσσονται ως ο πρώτος εμπορικός εταίρος της Ευρώπης.³ Αντίστοιχο είναι και το μέγεθος και η διασύνδεση των επενδυτικών ροών εκατέρωθεν. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι αμερικανικές επενδύσεις στην Ε.Ε. είναι τρεις φορές μεγαλύτερες απ' ό,τι σε όλη την ασιατική ήπειρο.⁴ Αναλόγως, οι ευρωπαϊκές επενδύσεις στις ΗΠΑ είναι οκτώ φορές μεγαλύτερες απ' ό,τι είναι οι κινέζικες και ινδικές επενδύσεις σε σύνολο. Η ευρώ-ατλαντική οικονομική σχέση δεν αφορά μόνο τις δύο δυτικές υπερδυνάμεις αλλά καθορίζει την παγκόσμια οικονομία ως σύνολο. Είτε η Ευρωπαϊκή Ένωση, είτε οι ΗΠΑ, αποτελούν το μεγαλύτερο εμπορικό και επενδυτικό εταίρο για την μεγάλη πλειοψηφία των χωρών στην παγκόσμια οικονομία.

II. Η σημασία της ΤΤΙΡ για την Ε.Ε. & τις ΗΠΑ

Δεδομένων των παραπάνω μεγεθών η ΤΤΙΡ (Transatlantic Trade and Investment Partnership) δεν είναι απλά μία εμπορική συμφωνία που έχει ως στόχο να ρυθμίσει τις εμπορικές σχέσεις των 2 μεγάλων εταίρων του δυτικού κόσμου. Έχει ως στόχο να δημιουργήσει μία στρατηγική και δυναμική σχέση ανάμεσα στις ΗΠΑ και την Ε.Ε. δημιουργώντας άμεσες συνέπειες για το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα καθώς και για το συσχετισμό ισχύος των μεγάλων δυνάμεων στο διεθνές σύστημα. Η Ευρώ-ατλαντική συμφωνία εμπορίου και επενδύσεων αποτελεί την πρώτη αληθινή διατλαντική πρωτοβουλία στον μετά-ψυχροπολεμικό κόσμο και θα είναι η πρώτη συμφωνία ΗΠΑ-Ε.Ε. μεταπολεμικά η οποία θα εγκριθεί από το Κογκρέσο.

² Eurostat news release, "How is the EU doing compared with the other major economies of the world?", 151/2015, 3 September 2015.

³ Eurostat news release, "How is the EU doing compared with the other major economies of the world?", 151/2015, 3 September 2015.

⁴ <http://www.census.gov/foreign-trade>.

ΗΠΑ και Ευρωπαϊκή Ένωση αποτέλεσαν τους βασικούς συντελεστές διαμόρφωσης της τάξης πραγμάτων στο διεθνές οικονομικό σύστημα μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και ακόμη περισσότερο μετά τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου. Η δημιουργία του συστήματος ισοτιμιών του Bretton Woods, η ίδρυση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Παγκόσμιας Τράπεζας υπήρξαν τα βασικά αποτελέσματα αυτής της κυριαρχίας. Από τα τέλη της δεκαετίας του '90 όμως, η ανάδυση των λεγόμενων BRICS έχει δημιουργήσει νέες προκλήσεις σε αυτή την υφιστάμενη διεθνή τάξη πραγμάτων. Ο συλλογικός πλούτος του αναπτυσσόμενου κόσμου για πρώτη φορά τείνει να προσεγγίσει το συλλογικό πλούτο του αναπτυγμένου κόσμου, εμποδίζοντας την ικανότητα της Δύσης να θέσει κατά αποκλειστικότητα τους κανόνες λειτουργίας του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος⁵. Αυτή η αλλαγή των συσχετισμών έχει οδηγήσει τις αναδυόμενες οικονομικές δυνάμεις να ζητούν ολοένα και περισσότερο θεσμική και πολιτική αποτύπωση αυτής της αλλαγής. Χαρακτηριστική ήταν η στάση της Κίνας και της Ινδίας, όταν με αφορμή την ευρωπαϊκή κρίση χρέους, ζήτησαν την αύξηση της βαρύτητάς τους στη λήψη αποφάσεων σε διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και η Παγκόσμια Τράπεζα.

Επιπρόσθετα τα οικονομικά συστήματα των αναδυόμενων υπερδυνάμεων αποδίδουν τα τελευταία χρόνια δυναμικότερο ρυθμό ανάπτυξης απ' ό,τι τα οικονομικά συστήματα των βιομηχανοποιημένων δυτικών οικονομιών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, τα οικονομικά συστήματα των δυτικών δυνάμεων να μην είναι το ίδιο ελκυστικά ώστε να αποτελούν παράδειγμα για τα (μικρότερα) κράτη του αναπτυσσόμενου κόσμου όπως συνέβαινε σε προηγούμενες περιόδους. Η εξασθένιση της φιλελεύθερης διεθνούς τάξης και της μείωσης της δυτικής επιρροής είναι εν μέρει αποτελέσματα της ολοένα και περισσότερο μεταβαλλόμενης διαδικασίας της παγκοσμιοποίησης. Η εξέλιξη της παγκοσμιοποίησης τις τελευταίες δεκαετίες έχει δημιουργήσει μία τάση μεταφοράς ισχύος από τα παραδοσιακά κέντρα του παγκόσμιου καπιταλισμού στα αναδυόμενα κέντρα, τα οποία προσπαθούν να αποτυπώσουν αυτή την αλλαγή συσχετισμών στους θεσμούς και τις διαδικασίες του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος⁶.

Για τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής η επιτυχής ολοκλήρωση της συμφωνίας είναι σημαντική για πολλές αιτίες. Μία επιτυχώς ολοκληρωμένη συμφωνία μπορεί να ενισχύσει τις πολιτικές σχέσεις των δύο εταίρων σε μία εποχή που δε βρίσκονται στο ζενίθ τους, ενώ συνιστά σημαντικό σημείο για την πολιτική συμμαχιών που προσπάθησε να αναπτύξει η Ουάσινγκτον επί διακυβέρνησης του Μπαράκ Ομπάμα. Παράλληλα οι policy makers στις ΗΠΑ πιστεύουν ότι η TTIP είναι η καταλληλότερη στρατηγική επιλογή ώστε να εξισορροπηθεί η άνοδος των αναδυόμενων υπερδυνάμεων η οποία έως τώρα στερεί μερίδια και σφαίρες επιρροής ιδιαίτερα στην ασιατική και αφρικανική ήπειρο. Σε καθαρά πρακτικούς όρους, η υπογραφή της συμφωνίας μπορεί να φέρει αύξηση 17% των

⁵ Van Ham, Peter, (2013), "The Geopolitics of TTIP", Clingendael Institute Policy Brief No. 23, October.

⁶ Hamilton, Daniels, (2015), "The Geopolitics of TTIP-Relocating the Transatlantic Relationship for a Changing World", Center for Transatlantic Relations.

Οι γεωπολιτικές συνέπειες της ΤΤΙΡ

αμερικανικών εξαγωγών προς την Ε.Ε. τα επόμενα χρόνια και τη δημιουργία περίπου 1 εκατομμυρίων νέων θέσεων εργασίας⁷.

Οι Βρυξέλλες αντίστοιχα θεωρούν ότι η επιτυχής ολοκλήρωση της συμφωνίας μπορεί να ευνοήσει πολλαπλώς την ευρωπαϊκή οικονομία και τη θέση της Ε.Ε. στο διεθνές σύστημα. Εάν συμπεριληφθούν οι πιθανά επιτυχείς εμπορικές συμφωνίες με τη Mercosur και την Ιαπωνία, η θέση της Ένωσης θα παρουσιάσει σημαντική βελτίωση στο ολόενα και πιο ανταγωνιστικό παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Η κρίση χρέους η οποία έχει ως επίκεντρο τον ευρωπαϊκό νότο έχει μειώσει σημαντικά την οικονομική ισχύ και συνοχή της Ευρώπης με αποτέλεσμα η ΤΤΙΡ να αναγνωρίζεται ως ένα βήμα επανάκτησης οικονομικής και πολιτικής ισχύος. Σε πρακτικούς όρους, η υπογραφή της συμφωνίας μπορεί να φέρει αύξηση 18% των ευρωπαϊκών εξαγωγών προς τις ΗΠΑ και τη δημιουργία 600 χιλιάδων νέων θέσεων εργασίας⁸.

Ουάσινγκτον και Βρυξέλλες θεωρούν από κοινού ότι μία τέτοια επιτυχής συμφωνία μπορεί να εξισορροπήσει τις αρνητικές οικονομικές συνέπειες που δημιούργησε και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση και η κρίση χρέους. Μπορεί να ειπωθεί ότι η κρίση αποτέλεσε ένα έναυσμα ώστε να προχωρήσουν γρηγορότερα οι διαπραγματεύσεις για την υπογραφή της συμφωνίας, ενώ αποτέλεσε γενεσιουργό αιτία για την πραγματοποίηση μεταβολών στους εξεταζόμενους θεματικούς άξονες.

Η στρατηγική στροφή των ΗΠΑ προς την περιοχή της Ασίας-Ειρηνικού και η μείωση της προσοχής των ΗΠΑ προς την ευρωπαϊκή ήπειρο έχει φέρει ανησυχία σε πολλούς Ευρωπαίους για τις στρατηγικές επιδιώξεις της Ουάσινγκτον. Η ΤΤΙΡ θεωρείται ότι μπορεί να θέσει σε νέες βάσεις την ευρώ-ατλαντική συνεργασία. Ο στόχος της ΤΤΙΡ είναι να αποτελέσει ένα «οικονομικό ΝΑΤΟ» όπως είχε σημειώσει η πρώην Υπεξ Χίλαρι Κλίντον, «ένα δεύτερο άξονα» για την ευρώ-ατλαντική συνεργασία. Αντιστοίχως, ο πρώην επίτροπος Εμπορίου De Gucht είχε χαρακτηριστικά σημειώσει ότι «η ΤΤΙΡ αφορά την αύξηση της δυτικής επιρροής στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα αλλά και σε γεωπολιτικά ζητήματα»⁹.

III. Οι συνέπειες της ΤΤΙΡ στο διεθνές σύστημα

Η ολοκλήρωσή της ευρω-ατλαντικής συμφωνίας θα μπορούσε να αλλάξει τους συσχετισμούς ισχύος στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα την επόμενη δεκαετία, δημιουργώντας ένα συνεκτικό δυτικό μπλοκ το οποίο θα αποτελέσει εξισορροπητικό παράγοντα για την ισχυροποίηση των αναδυόμενων οικονομικών δυνάμεων (Κίνα, Ινδία,

⁷ http://www.ciis.org.cn/english/2015-05/11/content_7894527.htm.

⁸ http://www.ciis.org.cn/english/2015-05/11/content_7894527.htm.

⁹ http://www.ecfr.eu/article/commentary_the_strategic_case_for_ttip421

Ρωσία). Παράλληλα ο βαθύτερος στόχος αυτής της συμφωνίας είναι γεωπολιτικός.¹⁰ Η οικονομική ισχύς στο σύγχρονο διεθνές σύστημα αποτελεί ένα από τα βασικότερα κριτήρια υπολογισμού της συνολικότερης ισχύος μία μεγάλης ή περιφερειακής δύναμης. Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα αυτής της συνθήκης αποτελούν η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Κίνα. Οι δύο αυτές δυνάμεις στηρίχτηκαν κυρίως στην αύξηση της οικονομικής και εμπορικής ισχύος τις τελευταίες δύο δεκαετίες ώστε να αυξήσουν το ειδικό τους βάρος στη διεθνή κοινότητα.

Επιπρόσθετα η οικονομική ισχύς είναι το κύριο μέσο με το οποίο οι αναδυόμενες υπερδυνάμεις αμφισβητούν τα τελευταία χρόνια τη δυτικής προέλευσης οικονομική και πολιτική διεθνή οικονομική τάξη αναγκάζοντας ΗΠΑ και Ευρωπαϊκή Ένωση να προχωρήσουν σε μεγαλύτερη σύγκλιση των οικονομιών τους και των οικονομικών τους στρατηγικών.

Σύμφωνα με τον αμερικανό αναλυτή Zbigniew Brzezinski, η TTIP μπορεί να δημιουργήσει μία νέα ισορροπία μεταξύ των περιοχών του Ατλαντικού και του Ειρηνικού, ενώ την ίδια στιγμή μπορεί να δημιουργήσει για το δυτικό στρατόπεδο μία μεγαλύτερη συνοχή και συνέργεια.¹¹ Η ευρωπαϊκή κυρίαρχη αντίληψη επί του θέματος μπορεί να γίνει περισσότερο αντιληπτή από την ανάλυση του γερμανού δημοσιογράφου Gabor Steingart ο οποίος περιγράφει «ένα παγκόσμιο πόλεμο για τον πλούτο» με 2 στρατόπεδα: τη Δύση από τη μία πλευρά και την Ασία από την άλλη¹². Ένας κόσμος ο οποίος δε στηρίζεται στη σύγκλιση αλλά στον ανταγωνισμό. Σύμφωνα με έτερους αμερικανούς αναλυτές η TTIP χαρακτηρίζεται από το όραμα της Κλίντον για τη δημιουργία « ενός οικονομικού NATO» το οποίο θα ανταγωνίζεται παρά θα συγκλίνει με την αναδυόμενη Ασία.

Όσο πιο ενωμένη, ολοκληρωμένη και συνδεδεμένη είναι η διεθνής φιλελεύθερη τάξη τόσο πιθανό είναι οι αναδυόμενες δυνάμεις που αναπτύσσονται εντός αυτής της διεθνούς τάξης να ακολουθούν τους κανόνες της. Όσο πιο χαλαροί είναι οι δεσμοί αυτής της διεθνούς τάξης τόσο είναι πιθανό οι αναδυόμενες δυνάμεις να την αμφισβητήσουν. ΗΠΑ και Ε.Ε. παρουσιάζουν έντονο ενδιαφέρον στην προστασία και την ενίσχυση των συγκεκριμένων θεσμικών βάσεων αυτής της διεθνούς τάξης, ξεκινώντας από τη συνεργασία τους και επεκτείνοντας την στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου¹³.

¹⁰ Timothy Garton Ash, 'Welcome to the Geopolitics of Trade, Where Dr Pangloss Meets Machiavelli', *Guardian* (10 July 2013).

¹¹ Andrew Rettman, 'Brzezinski: EU-US Trade Pact Can Halt West's Decline', *EUObserver* (19 April 2013).

¹² Gabor Steingart, 'An Argument For a Trans-Atlantic Free-Trade Zone', *Spiegel Online* (20 October 2006).

¹³ Hamilton. Daniel. Blockmans, Stevens, (2015), "The geostrategic Implications of TTIP", Paper No. 5 in "TTIP Balance"- Ceps Special Report No. 105/ April 2015.

IV. Οι αντιδράσεις των BRICS

Οι διαπραγματεύσεις για την υπογραφή της TTIP ήδη προκαλούν ποικίλες αντιδράσεις σε τρίτες χώρες. Δυνάμεις σαν την Ιαπωνία και τη Βραζιλία βλέπουν με θετικό τρόπο τις συγκεκριμένες διαπραγματεύσεις και δείχνουν πρόθεση να ευνοηθούν από την εγκαθίδρυσή της. Η Ιαπωνία έχει δείξει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις συνέπειες της συμφωνίας στις ασιατικές αγορές αλλά και στις σχέσεις της ίδιας με τους δύο ατλαντικούς εταίρους. Με την Ε.Ε. να διαπραγματεύεται παράλληλα διμερή εμπορική συμφωνία με την Ιαπωνία, ΗΠΑ και Ε.Ε. βρίσκονται σε απευθείας συνομιλίες με το Τόκιο ώστε να ανοίξει η ιαπωνική αγορά στα δυτικά προϊόντα, στόχος που για δεκαετίες φάνταζε αδύνατο να πραγματοποιηθεί. Επιπρόσθετα, η Βραζιλία αλλά και υπόλοιπες χώρες της Λατ. Αμερικής καταγράφουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις διαπραγματεύσεις καθώς ΗΠΑ & Ε.Ε. αποτελούν τους σημαντικότερους εμπορικούς και οικονομικούς εταίρους για τη MERCOSUR.

Αντιθέτως η Κίνα και η Ρωσία αντιμετωπίζουν με ιδιαίτερες επιφυλάξεις τις διαπραγματεύσεις και το αποτέλεσμα αυτών. Για την Κίνα η TTIP αποτελεί μία πρόκληση που αντιμετωπίζεται με διττό τρόπο. Το Πεκίνο παρατηρεί με επιφύλαξη τις ευρώ-ατλαντικές διαπραγματεύσεις αντιλαμβανόμενο ότι εν πολλοίς είναι μία κίνηση η οποία μεταξύ άλλων έχει ως στόχο την εξισορρόπηση της αύξησης κινέζικης ισχύος στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Έχει υιοθετηθεί και επίσημα η αντίληψη οι δύο δυτικοί εταίροι προσπαθούν να αλλάξουν τις δομές και τους κανόνες της οικονομικής διεθνούς τάξης περιορίζοντας τις δυνατότητες της κινέζικης ανάδυσης, η οποία στηρίζεται εν μέρει στην ευελιξία των κανόνων του παγκόσμιου εμπορικού συστήματος. Παράλληλα όμως αρκετοί κινέζοι policy makers συνιστούν στην ηγεσία του Πεκίνο να προσπαθήσει να αποκτήσει μία σύνδεση με τη συγκεκριμένη συμφωνία ώστε να αποκομίσει κάποια οφέλη, αφού δε μπορεί με κάποιο τρόπο να αποτρέψει την υπογραφή της.

Αντίστοιχη είναι η αντιμετώπιση της Ρωσίας στις διαπραγματεύσεις για την επίτευξη της TTIP. Το Κρεμλίνο βλέπει με έντονο σκεπτικισμό τη συμφωνία καθώς θεωρεί ότι αυτή θα φέρει πτώση των ρωσικών εξαγωγών προς την Ε.Ε., δεδομένο το οποίο θα φέρει αρνητικές συνέπειες στη ρωσική ανάπτυξη αφού η Ε.Ε. αποτελεί τον πρώτο εμπορικό εταίρο για την ευρασιατική υπερδύναμη¹⁴. Η Ρωσία ήδη βρίσκεται σε ένα έντονο ανταγωνισμό με την Ευρωπαϊκή Ένωση αναφορικά με την αναδιάταξη των σφαιρών επιρροής στην Ανατολική Ευρώπη και στη Κεντρική Ασία. Η ουκρανική κρίση έχει δημιουργήσει αρνητικές επιδράσεις στις ευρώ-ρωσικές σχέσεις ενώ έχει φέρει και αύξηση των δεσμών μεταξύ ΗΠΑ-Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπρόσθετα η προοπτική δημιουργίας μιας ευρώ-ατλαντικής ενεργειακής ένωσης μέσω της TTIP μπορεί να φέρει εκ διαμέτρου αντίθετες εξελίξεις σε σχέση με τους άμεσους στόχους της ρωσικής πολιτικής προσέγγισης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Κρεμλίνο κατά τη πάροδο των τελευταίων ετών χρησιμοποιεί διάφορα μέσα ώστε να δημιουργήσει αντιθέσεις ενάντια στην TTIP μέσω της διμερούς προσέγγισης των διάφορων κρατών μελών της Ε.Ε. (κυρίως τα κράτη της ευρωπαϊκής περιφέρειας) όπως επίσης και των υποψήφιων προς ένταξη κρατών της Ανατολικής Ευρώπης.

¹⁴ <http://www.leksika.org/tacticalanalysis/ttips-implications-for-moscow-further-economic-isolation>

Το ρίσκο του κατακερματισμού των διεθνών εμπορικών κανόνων είναι αρκετά εμφανές μετά την υπογραφή της συμφωνίας. Ένα win-win game μπορεί να μετατραπεί γρήγορα σε ένα zero sum game. Οι αναδυόμενες οικονομικές υπερδυνάμεις που δεν συμπεριλαμβάνονται σε αυτή τη διαπραγμάτευση θα μπορούσαν να δημιουργήσουν τις συνθήκες, ώστε ένα τμήμα του αναπτυσσόμενου κόσμου να αντιμετωπίσει από αμυντικά έως και αρνητικά τη συμφωνία. Αυτή η προσπάθεια μπορεί να αποτελέσει την πρώτη αμυντική κίνηση Πεκίνου και Κρεμλίνου αλλά και άλλων αναδυόμενων δυνάμεων ώστε να περιορίσουν τα οφέλη που θα προκύψουν για τις δύο δυτικές υπερδυνάμεις από την επιτυχή ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων.

V. Αντί Συμπερασμάτων

Οι διαπραγματεύσεις για την υπογραφή της ευρώ-ατλαντικής συμφωνίας βρίσκονται φέτος στον 10^ο ετήσιο γύρο. Διαμορφωτές πολιτικής και μέλη των ομάδων διαπραγμάτευσης και από τις δύο πλευρές του Ατλαντικού έχουν επισημάνει ότι είναι κρίσιμο σημείο, η κατάληξη των διαπραγματεύσεων να πραγματοποιηθεί εντός της διακυβέρνησης του Μπαράκ Ομπάμα, ώστε να μην επηρεαστεί η διαδικασία από τις αμερικάνικες εκλογές και το αποτέλεσμά τους. Μία ενδεχόμενη εκλογή των Ρεπουμπλικάνων στο Λευκό Οίκο, πιθανόν να περιέπλεκε τη στάση της αμερικανικής πλευράς.

Παράλληλα, Ευρωπαϊκή Ένωση και ΗΠΑ θα πρέπει να εμπλέξουν το επόμενο διάστημα όσο το δυνατόν περισσότερο κράτη στη διαδικασία ώστε η εγκαθίδρυση της συμφωνίας στο διεθνές οικονομικό status quo να πραγματοποιηθεί με ένα ομαλό και άμεσο τρόπο. Το παραπάνω στοιχείο αποτελεί κρίσιμο παράγοντα ώστε να εξισορροπηθούν οι επιφυλακτικές έως αρνητικές αντιδράσεις αναδυόμενων υπερδυνάμεων (Κίνα, Ρωσία) όσον αφορά τους σκοπούς και τη φύση της συγκεκριμένης συμφωνίας. Η αποδοχή της συμφωνίας από άλλους πόλους του διεθνούς συστήματος θεωρείται κρίσιμο στοιχείο για την επιτυχή ένταξη της ΤΤΙΡ στις δομές του παγκόσμιου εμπορικού συστήματος και ειδικότερα με τη σύνδεση της με τους κανόνες του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.

Η επιτυχή υπογραφή και εφαρμογή της συμφωνίας φαίνεται να είναι κρίσιμο στοιχείο για την ανάκαμψη της ευρωπαϊκής οικονομίας τα επόμενα χρόνια, αλλά και για τη σταθερότητα του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος. Η Ε.Ε. μετά το «σοκ» που πέρασε από τις αρνητικές συνέπειες της οικονομικής κρίσης, χρειάζεται όσο το δυνατό περισσότερο βιώσιμες εμπορικές συμφωνίες ώστε να καταστεί ξανά μία από τις δυναμικότερες οικονομίες του πλανήτη. Ένα ερώτημα που απομένει να απαντηθεί κατά την εφαρμογή της συμφωνίας είναι, εάν οι θετικές συνέπειες της στην εξωτερική διάσταση της Ένωσης θα μπορέσουν να εξισορροπήσουν κάποιες αρνητικές συνέπειες που προκαλεί η ΤΤΙΡ σε κάποιους κλάδους της ευρωπαϊκής οικονομίας.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

1. Hamilton. Daniel. Blockmans, Stevens, (2015), "The geostrategic Implications of ΤΤΙΡ", Paper No. 5 in "ΤΤΙΡ Balance"- Ceps Special Report No. 105/ April 2015.
2. Van Ham, Peter, (2013), "The Geopolitics of ΤΤΙΡ", Clingendael Insitute Policy Brief No. 23, October.
3. Young, Alasdair, Peterson, John, (2014), "Parochial Global Europe-21st Century Trade Politics", Oxford University Press.
4. Youngs, Richard, (2010), "The EU's Role in World Politics-A retreat from liberal internationalism", Routledge Advance in European Politics, Routldege publications.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ
ΓΙΑ ΤΗΝ **ΚΡΙΣΗ**

ΕΛΙΑΜΕΠ **ΕΛΙΑΜΕΠ**

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ & ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
HELLENIC FOUNDATION FOR EUROPEAN & FOREIGN POLICY

Λεωφ. Βασιλ. Σοφίας 49, 10676 Αθήνα | Τηλ. +30 210 7257 110 | Fax +30 210 7257 114 | E-mail eliamep@eliamep.gr